

MARIËTTE
MIDDELBEEK

CRASH

'Een prachtig en
ontroerend verhaal.'

CHICKLIT.NL

*Voor Roeland
die helemaal niet van lezen hield
maar wel heel erg van leven*

Mariëtte Middelbeek

CRASH

1

OP HET MOMENT DAT MAAR LIEFST TWEE PAAR KOPLAMPEN HET erf opdraait, bekriipt me een gevoel dat er iets aan de hand is. Er komt hier 's avonds al niet veel verkeer, laat staan twee auto's die ook nog eens ons erf oprijden. Ik sta op en gluur door de net vorige week aangebrachte shutters – onderdeel van mijn plan om de boerderij te moderniseren – naar de late bezoekers. Het is bijna half tien 's avonds en ik ben alleen thuis. Maarten is een halfuur geleden vertrokken naar de verjaardag van Leon, zijn beste vriend van vroeger. Hij is echt nog niet terug.

Twee blauwe Volvo's parkeren bij de achterdeur. Polen, schiet het even door mijn hoofd. Vorige week fietste een meisje het erf op dat nogal paniekerig aan Maarten vroeg of ze even in de schuur mocht schuilen, omdat ze door Polen achterna werd gezeten. Een uur lang zat ze achter de ploeg, zonder dat er iemand het erf opkwam. Daarna stapte ze op haar fiets en verdween. Zouden de twee grote Volvo's daar iets mee te maken hebben? Polen die uit zijn op vergelding?

'Doe normaal', mompel ik hardop tegen mezelf. Het is hier de maffia niet. Dit is de Achterhoek.

'Beer', sis ik. 'Ga kijken.'

Onze zwarte labrador tilt zijn kop op en begint vrolijk te kwispelen. Hij is een schat, maar voor waakhond is hij niet in de wieg gelegd. Buiten hoor ik gedempte stemmen. Beer laat een soort grom horen en kijkt daarna hulpzoekend naar mij.

'Oké, ik ga zelf wel.'

Zoals gebruikelijk op het platteland meldt het bezoek zich bij de deur van de bijkeuken, waar we niet eens een bel hebben. Ik

heb Maarten al een keer of zeshonderd gevraagd die te installeren, omdat ik gehecht ben aan een zekere mate van privacy. Hij heeft het al die zeshonderd keer beloofd, maar niet gedaan. De oogsttijd is net voorbij, hopelijk heeft hij binnenkort tijd.

Niet te geloven dat het alweer bijna oktober is. Nog drie weken en dan zijn we een jaar getrouwd.

‘Hallo?’ klinkt een mannenstem. In de huiskamer laat Beer een gematigd blafje horen.

Ik loop via de keuken naar de bijkeuken en knip het licht aan. ‘Wie is daar?’ roep ik. Omdat het binnen licht is en buiten donker, zie ik nauwelijks wie er aan de deur is.

‘Van Vleuten’, klinkt het antwoord. ‘Politie. Kunt u even opendoen, mevrouw Draaisma?’

Ik kijk naar mijn hand en zie dat die trilt als ik naar de klink reik. In mijn hoofd gebeuren rare dingen. Ik word bang, maar ik weet niet waarvoor. Ik wil niet weten waarvoor.

‘Goedenavond.’

Voor de deur staan twee agenten, een man en een vrouw, allebei in uniform, hoewel ze niet met een politieauto zijn gekomen. Ik bedenk dat ik het sowieso raar vind dat ze allebei met een eigen auto zijn gekomen.

‘Goedenavond’, antwoord ik, twijfelend of ik ze de hand moet schudden. Mijn gedachten lijken ineens heel traag te gaan, alsof ik een paar seconden achterloop op de werkelijkheid.

‘Mogen we even binnenkomen?’ vraagt Van Vleuten. Hij steekt zijn hand uit en ik schud die. En daarna die van zijn collega. Agente Özcan. Raar, ze ziet er helemaal niet Turks uit. Wel blond, met blauwe ogen en rode wangen. Een boerendochter, zou mijn moeder zeggen, maar dat zegt ze bij iedereen met blond haar, blauwe ogen en de rode wangen van iemand die veel buiten is.

‘Mevrouw Draaisma?’

‘Ja. Ja, natuurlijk. Kom verder. Goh, ik schrik er helemaal van dat jullie hier zijn. Je gaat toch meteen denken dat er iets ergs is gebeurd.’

Ik zet een stap opzij en wacht op de geruststelling dat dat natuurlijk niet het geval is, maar dat ze bezig zijn met een routi-

necontrole of zoiets. Van Vleuten zegt niets, Özcan kijkt naar de neuzen van haar zwartleren schoenen. Mijn mond wordt droog.

Ze komen binnen en ik neem ze mee naar de huiskamer. Nu ik heb vastgesteld dat de bezoekers geen gevaar vormen is Beer een en al enthousiasme. Hier in huis zijn de rollen van mens en hond een beetje omgedraaid.

‘Beer, in de mand’, zeg ik als hij met zijn favoriete rode bal in zijn bek zijn neus tegen de knie van de agent duwt. Met zijn bijna zwarte hondenogen kijkt hij me verbaasd aan, maar dan gehoorzaamt hij.

‘Tja, eh... Ga zitten’, hoor ik mezelf zeggen. ‘Wilt u koffie?’

Van Vleuten schudt zijn hoofd, Özcan volgt zijn voorbeeld. Ze gaan naast elkaar op onze donkergrijze bank zitten. Net nieuw, ook.

‘Dan neem ik ook niets’, kondig ik aan, al weet ik niet waarom ik dat zou moeten zeggen.

‘Mevrouw Draaisma’, neemt Van Vleuten het woord als ik ook ben gaan zitten. ‘We zijn hier vanwege uw man, Maarten.’

‘Oh, maar die is niet thuis’, onderbreek ik hem. ‘Hij is naar een verjaardag en...’

Aan de blik in de ogen van de agent zie ik dat hij al weet dat Maarten er niet is. Ik houd mijn mond.

‘We vinden het ontzettend vervelend om dit te moeten zeggen, maar uw man heeft een auto-ongeluk gehad. Hij moest uitwijken voor een trekker en heeft de macht over het stuur verloren.’

Ik slik moeizaam.

Van Vleuten praat verder. Ik kijk naar zijn bewegende lippen en wil dat die stoppen met bewegen. Dat ze nooit de woorden uitspreken.

‘Het spijt me verschrikkelijk, mevrouw Draaisma. Uw man is op weg naar het ziekenhuis overleden.’

2

TWEE MAANDEN LATER

ER ZIJN GEBEURTENISSEN WAARVAN JE JE ALTIJD ZULT BLIJVEN herinneren waar je was toen je erover hoorde. De dood van prinses Diana, 9/11, het moment dat Obama bekendmaakte dat Bin Laden was gedood. En er is het soort nieuws waarbij je je altijd elke nanoseconde van dat moment zult blijven herinneren. Elke nano van een nanoseconde, elke vezel van de kleren die je droeg, elke vierkante millimeter van de grond waarop je stond, staat gebrand op je netvlies, zit verankerd in je geheugen zonder ooit maar een micrometer te wijken voor nieuwe herinneringen en nieuwe gebeurtenissen. Simpelweg omdat je niet wilt dat ze wijken voor nieuwe herinneringen.

Zo'n moment is de dood van Maarten.

De stonewashed spijkerboek die ik die avond droeg, hangt op een hangertje in mijn kast. Mijn zwarte blouse heb ik sindsdien niet meer gewassen. Het is het laatste kledingstuk van mij dat Maarten heeft aangeraakt.

En ik heb sindsdien sowieso niet meer zo veel gewassen. Of in huis gedaan. Wat heeft het voor zin?

Ik kijk op de klok. Het is nog maar half vijf, maar buiten is het donker. Vanochtend zeiden ze op de radio dat het misschien gaat sneeuwen. Het is eind november. Sinds wanneer komt sneeuw al in november?

Ik hoor iets in de bijkeuken. Meteen daarna gaat de keukendeur open. Ik sta met de halfllege wijnfles bij het aanrecht, maar ben te laat bij de koelkast.

'Daphne', zegt Pieter. 'Het is half vijf.'

Ik kijk hem aan. Het beeld gaat langzamer dan mijn ogen, waardoor er een soort waas ontstaat. 'Ja.'

'Zet de wijn even weg.'

'Ja.'

Maar ik blijf staan waar ik sta. 'We moeten een bel hebben. Maarten zou een bel maken.' Ik kijk langs Pieter heen, alsof Maarten binnenkomt om te vertellen dat hij eindelijk heeft gedaan wat hij al zo lang heeft beloofd.

'Ik ga een bel maken', zegt Pieter. 'Maar nu kom ik alleen om te zeggen dat ik naar huis ga.'

'Nu al?'

'Ja, Job is ziek en Nadine is de hele dag met hem in de weer. Ik moet ook mijn steentje bijdragen.'

Ik neem niet de moeite om te doen alsof ik het begrijp.

'Dus dan ga ik maar', zegt Pieter, maar hij blijft staan waar hij staat. Hij lijkt op Maarten, maar ook weer niet. Ze hebben hetzelfde postuur.

Hadden hetzelfde postuur.

Hebben.

Hetzelfde postuur dus.

Maar Pieter heeft een wat langer gezicht en minder haar. Maarten was de knapste. Is de knapste.

Ik ga weer aan tafel zitten en schenk mijn glas bij, hoewel het nog bijna vol is. Daarna blijf ik zitten met mijn ellebogen op tafel en draai mijn trouwring rond mijn vinger. 'Oké', zeg ik. 'Tot morgen.'

'Daphne, gaat het wel goed met je?'

Ik wend mijn blik af, om de bezorgdheid in Pieters ogen niet te hoeven zien. Ik spuug op bezorgdheid. Al die mensen met hun bezorgdheid.

Eet je wel genoeg?

Drink je niet te veel?

Huil je niet te veel?

Huil je niet te weinig?

En dan al dat begrip, ook zoiets.

Ik begrijp dat je je rot voelt.
Ik begrijp dat je verdriet hebt.
Ik begrijp waar je doorheen moet.
Nee, dat begrijp je niet.

Niemand begrijpt dat. Maarten was de zoon van twee mensen, de broer van drie, de neef van een stuk of vijftien en de vriend van nog veel meer. Maar geliefde was hij alleen van mij.

‘Prima’, zeg ik als Pieter duidelijk niet van plan is weg te gaan voor hij zijn antwoord heeft. ‘Zie je dat niet? Het is nog nooit zo goed met mij gegaan.’

‘We maken ons zorgen om je.’

‘We?’

‘Ja, Nadine en ik. En mijn ouders. En jouw ouders.’

Ik haal mijn schouders op. ‘Een heel comité. Nou, zeg maar tegen ze dat het fantastisch met me gaat. En dat ik genoeg sla eet.’

‘Daph...’ Pieter zet een stap dichterbij. Ik neem een slok. ‘Maarten komt echt niet terug als jij de rest van je leven hier blijft zitten drinken. Hij zou verdrietig worden als hij je zo zag.’

Met een ruk kijk ik op. Fel zeg ik: ‘Waar slaat dat nou weer op? Is dit weer een van jullie je-moet-toch-door-met-je-leven praatjes? Sinds wanneer mag ik niet meer zelf bepalen wat ik met mijn leven doe? En wanneer gaan jullie ophouden met mij de hele tijd vertellen dat Maarten dood is? Ik was ook op de begrafenis, hoor. Ik heb het gezien, dank je.’

Pieter heft hulpeloos zijn handen, een gebaar dat ik inmiddels in verschillende uitvoeringen bij verschillende mensen heb gezien. ‘Sorry’, zegt hij zacht. ‘Ik wilde je niet van streek maken. Kan ik iets voor je doen?’

Ik schud mijn hoofd en haal in één beweging mijn schouders op. ‘Ga naar huis’, zeg ik. ‘Nadine wacht op je.’

Pieter knikt en draait zich om. Ik merk dat hij aarzelt voor hij weggaat, maar ik zeg expres niets. Ik heb geen zin in zijn betuttelende praatjes, en ook niet in die van mijn moeder, die zo’n beetje elke dag belt. Vaak neem ik niet eens op.

Nu Pieter weg is, is het doodstil in huis. Beer ligt aan mijn voe-

ten te slapen, het enige geluid komt van het tikken van de keukenklok. Mijn eigen woorden echoën in mijn hoofd.

Ik heb het gezien.

Ik heb het ook gezien. De withouten kist die ik had uitgezocht en waarvan ik me achteraf afvroeg of Maarten hem wel mooi had gevonden. Misschien had hij liever donker gewild. Wist ik veel, we hadden het hier nooit over gehad. Op de kist lagen losse bloemen, allerlei soorten door elkaar. Dat was ook een idee van mij, omdat ik geen graftakken wilde. Raar, hoe je ineens een mening krijgt over dingen waarover je daarvoor nog nooit hebt nagedacht. En raar dat ik ineens alles binnen een paar dagen bleek te kunnen regelen, terwijl ik nog nooit op tijd ben geweest met het doen van mijn belastingaangifte. Gek genoeg kan ik me niet eens herinneren dat ik dat allemaal heb geregeld.

Ik kan me wel meer niet herinneren. De rit naar het ziekenhuis achter in de blauwe Volvo. Alleen het nummer op Sky Radio dat zacht door de auto klonk is me bijgebleven. *Can't stop loving you* van Phil Collins. Maarten zou het vreselijk hebben gevonden.

De aankomst in het ziekenhuis herinner ik me nauwelijks, alsof iemand de beelden expres vaag heeft gemaakt. De geur herinner ik me, een combinatie van Dettol en oude mensen. Soms word ik wakker uit een droom waarin ik in een lange gang loop, dat zal de gang van het ziekenhuis wel zijn. Ik was bang dat we naar het mortuarium gingen, maar gelukkig lag Maarten op een kamerdje net achter de spoedeisende hulp. Zijn gehavende gezicht en bijna doorschijnende huid kan ik me haarscherp voor de geest halen. Scherper dan me lief is. Ik zie de bijna grijze tint van zijn huid voor me als ik mijn ogen dichtdoe en weer eens niet kan slapen. Zijn gebroken neus die een beetje scheef stond en was volgepropt met watten. Zijn gesloten ogen met blauwe plekken van kneuzingen eromheen. Het hagelwitte verband rond zijn hoofd. Volgens de arts was hij door de klap van de auto tegen een boom met de linkerkant van zijn hoofd tegen de sponning van het raam geknald, waarbij zijn schedel was gebroken en hij gedeeltelijk was gescalpeerd. Een gapende wond, afgedekt door een wit gaas.

Een verpleegster had de gele deken tot aan Maartens kin opgetrokken. Ik wilde hem terugslaan, zijn hele lichaam puntje voor puntje bekijken en zijn wonden kussen. Maar ik stond als verstijfd. De Maarten die in het bed lag was de Maarten die ik al zo lang kende, met wie ik zo vertrouwd was en van wie ik meer hield dan van wie of wat ook ter wereld. En tegelijkertijd was hij het niet.

De deur gingen open en mijn schoonouders kwamen binnen, gebracht door een andere politieagent. Er waren tranen, geschreeuw, geruk aan de deken, iemand omhelsde me. En al die tijd stond ik daar. Met Phil Collins in mijn hoofd.

I never wanted to say goodbye. Why even try... I'm always here if you change, change your mind.

De dagen daarna waren de meest efficiënte uit mijn leven. Ik vond Maartens iPod, die al weken kwijt was, onder ons bed. Ik zocht zijn favoriete nummers uit, die we op de begrafenis konden draaien. Ik wilde vooral Springsteen draaien, Maarten was zijn grootste fan. Maar zijn moeder Tilly vond dat veel te populair en uiteindelijk kozen we voor één nummer van The Boss, wat ik nog steeds veel te weinig vind. Ik maakte keuzes, belde mensen, praatte iedereen moed in. De begrafenisondernemer zei dat hij niet vaak meemaakte dat iemand zo goed wist wat er allemaal geregeld moest worden en wat de overledene had gewild. Ik voelde me trots. The good housewife. En al die tijd voelde het alsof ik iemand anders was, bezig met de begrafenis voor iemand uit zo'n verhaal dat je weleens hoort en waarvan je altijd blij bent dat het niet over jou gaat. Weduwe op haar negenentwintigste. Deze keer ging het wel over mij.

Ik had me nooit eerder afgevraagd hoe het voelt om het onderwerp van zo'n verhaal te zijn. En nu ik het weet, bevalt het me helemaal niet.

Na de begrafenis wilde iedereen met mij mee naar huis, omdat ik anders alleen zou zijn. Terwijl ik dat juist wilde, alleen zijn. Alleen met Maarten. In de dagen voor de begrafenis was Maarten van iedereen geworden. Iedereen meende ineens te weten wat zijn favoriete muziek was, zijn mooiste kleren, zijn lievelingsbloemen.

Welke tekst op de rouwkaart bij hem paste, en wat hij gewild zou hebben als hij had moeten kiezen uit twee orgelstukken. Maarten haatte orgels, maar niemand geloofde me toen ik dat zei. Pas na de begrafenis was Maarten weer van mij. Thuis, op de bank, kon ik met hem praten, aan hem vragen of wat ik had gedaan wel was wat hij had gewild. Ik kreeg geen antwoord, en toch ook weer wel. Ik denk dat Maarten blij zou zijn geweest. In elk geval met de moeite. Uiteindelijk was Maarten altijd blij met wat ik voor hem deed.

Als de telefoon gaat, overweeg ik even om op te nemen. Maar het toestel staat in de kamer en ik zit in de keuken en mijn benen voelen zwaar. Bovendien is er niemand die ik wil spreken. Nadat de telefoon vijftien keer is overgegaan, geeft de beller het op. Het tikken van de klok lijkt harder te klinken dan net. Ik schenk mijn glas weer vol. Aangezien ik de enige in de ruimte ben, zal ik wel degene zijn geweest die het leeg heeft gedronken, maar ik kan het me niet herinneren. Wel begint de alcohol zijn verdovende werk te doen. Een van de hoogtepunten van mijn dag.

Weer gaat de telefoon. Ik kom overeind en moet me vastpakken aan de tafel om niet om te vallen. Langzaam loop ik naar de huiskamer. Beer kijkt me verwachtingsvol aan, ik zou meer met hem moeten spelen. En ik zou nummerherkenning moeten aanvragen.

‘Hallo?’ Mijn stem klinkt een beetje raar. Schor, alsof ik verkouden word.

‘Lieverd!’ Het is mijn moeder. Sinds de dood van Maarten is er iets in haar stem geslopen dat een soort continue bezorgdheid moet voorstellen en dat me ontzettend op mijn zenuwen werkt. Want het is het soort bezorgdheid dat niet vrijblijvend is. Het soort dat je naar allerlei groepjes en clubjes wilt schoppen om te praten over wat je hebt meegemaakt.

Ik praat liever met Maarten. Hele gesprekken kunnen we voeren, maar als ik dat zeg, slaapt m’n moeder me aan mijn haren naar zo’n clubje.

‘Mam’, antwoord ik een beetje vermoeid. ‘Wat is er?’

‘Hoe gaat het?’

Ook zo'n loze vraag. Maar toch geef ik braaf antwoord. 'Goed. Met jullie?'

'Heb je gedronken?'

Ik weeg mijn antwoord af, maar mijn gedachten gaan te traag. 'Mwah', zeg ik uiteindelijk. 'Hoezo?'

'Omdat dat niet goed voor je is. Is er iemand bij je? Is Pieter er nog?'

'Nee, hij is naar huis. Iets met de baby.'

Dat woord, die vier simpele letters, geeft me het gevoel dat iemand met een priem in mijn hart boort. Ik weet niet eens waarom ik het uitspreek, de baby. De baby die zij hebben gekregen, en Maarten en ik niet. De baby die maar vijf dagen na Maartens begrafenis werd geboren en zijn naam als tweede naam heeft. Job Maarten. Wat iedereen een prachtig gebaar vond, behalve ik. Want ik zou mijn kind naar Maarten vernoemen. Nee, wij. Wij zouden ons kind vernoemen.

'Och lieverd, toch', zegt mijn moeder. 'Ik kom naar je toe.'

Ik kijk naar de inmiddels pikdonkere lucht, hoor de wind om de boerderij loeien en weet dat de avond zich lang en leeg voor me uitstrekt. En toch zeg ik: 'Doe maar niet. Ik ben moe, ik ga vroeg naar bed.'

'Maar ik kan voor je koken. Je moet wel goed eten, anders voel je je alleen maar ellendiger.'

'Ik eet goed', zeg ik braaf, hoewel de koelkast al een dag of twee leeg is en ik leef op beschuiten zonder iets erop. 'Ik kom morgen wel naar jullie toe.'

'Oké', zegt mijn moeder, terwijl ik aan haar stem hoor dat ze het er niet mee eens is. 'Bel me als er iets is. Dan kom ik meteen.'

'Ja, mam.'

Als ik ophang valt mijn oog op de foto van Maarten en mij tijdens onze eerste zomer op de boerderij, anderhalf jaar geleden. We staan onder de grote appelboom in de voortuin en lachen naar elkaar. Maarten was niet het type man dat een romantisch aanzoek zou plannen, maar even daarvoor was hij bij wijze van grap onder de boom op zijn knieën gegaan, en had ik nogal lacherig ge-

roepen dat ik natuurlijk met hem wilde trouwen. Daarna kwam Pieter het erf op en riepen we dat we gingen trouwen, en toen maakte hij die foto. Die avond besloten Maarten en ik dat het geen grap was, maar dat we inderdaad zouden trouwen.

Ik pak de foto op en kijk er een tijdje naar. In mijn keel ontstaat de inmiddels vertrouwde brok en er druppen tranen op het glas van het fotolijstje. Ik zet het terug op het kastje, maar het valt om. Met mijn handen langs mijn lichaam blijf ik staan, terwijl de tranen blijven komen en mijn schouders schokken. Het moment onder de appelboom komt nooit meer terug. Maarten komt nooit meer terug. Ik zak neer op de vloer en huil als een klein kind. Beer duwt een paar keer met zijn natte snuit tegen mijn wang, ik leg mijn betraande gezicht op zijn hondenkop en zo blijven we heel lang zitten.

Bijna elke ochtend sinds de dood van Maarten komt mijn schoonmoeder langs. Ik weet dat ze zich zorgen maakt om mij, maar ze komt voornamelijk om het over Maarten te hebben. Mijn schoonvader is een lieve man, maar geen prater. Maartens drie broers ook niet, en dus heeft ze in mij haar ideale gesprekspartner gevonden. Ik heb geen behoefte aan al die gesprekken over Maarten, de verleden tijd doet te veel pijn en meestal treft ze me na een halfdoorwaakte nacht waarin ik niet over, maar met Maarten heb liggen praten. Dus is het eenrichtingsverkeer: zij spreekt, en ik antwoord af en toe iets volkomen nietszeggends. Ik vind het niet erg. Ze is te veel met zichzelf bezig om aan mij te vragen of ik wel goed eet en dat is een verademing.

Maar vandaag komt ze niet alleen, ze wordt vergezeld door mijn schoonvader. Henk volgt haar de keuken in en zoals altijd als hij er is, voel ik me alsof ik bij hem op bezoek ben. Dit huis was tot een kleine twee jaar geleden immers zijn huis, de eerste ontmoeting met Maartens ouders vond zelfs plaats in de keuken waarin we nu staan.

‘Hallo, Henk’, zeg ik. Ik geef hem een zoen, iets wat we sinds de dood van Maarten doen. Daarvoor nooit. Henk kwam hier

drie, vier keer per week om Maarten te helpen op de boerderij en het zou raar geweest zijn om hem elke keer zo te begroeten. Nu komt hij nog steeds wel om Pieter bij te staan bij alles wat er gedaan moet worden, maar hij komt niet vaak meer binnen. Nu hij in de keuken staat, blikt hij wat schichtig om zich heen, alsof hij hier liever niet wil zijn. Uiteindelijk richt hij zijn aandacht op Beer, die achter hem aan naar binnen is gelopen en aangehaald wil worden.

‘Ik denk dat we moeten praten’, zegt Tilly, hoewel ik niet inzie waarom dat zou moeten. Ze gaat aan de keukentafel zitten. Ik leg twee koffiepaden in de Senseo en wacht tot de kopjes volgelopen zijn. Daarna zet ik ze voor Tilly en Henk, die inmiddels is gaan zitten, neer. Zelf neem ik niets. Het is onaangenaam stil als ik aan tafel plaatsneem.

‘We moeten praten’, herhaalt Tilly, maar ze gaat niet door.

Onhandig neemt Henk het woord. ‘Je weet natuurlijk dat Maarten de boerderij had overgenomen’, begint hij. Hij maakt zijn zin niet af, maar haalt een zakdoek uit de zak van zijn oude spijkerbroek en veegt ermee langs zijn ogen. Ik heb Henk nooit echt zien huilen, maar hij kan de naam van Maarten niet uitspreken zonder vochtige ogen te krijgen. Op een of andere manier vind ik dat erger dan wanneer hij tranen met tuiten zou huilen en snikkend met zijn hoofd in zijn handen over tafel zou liggen.

Maarten was heel anders. Als hij met een probleem zat, besprak hij dat altijd met me. Wat nergens op sloeg, want zijn problemen hadden altijd te maken met aardappelrot of een kapotte stuurstang van de kieper en daar kon ik natuurlijk niets mee.

‘Ja’, zeg ik, omdat Tilly aan haar kopje zit te frunniken en Henk naar buiten staart. ‘Ja, ik weet dat Maarten de boerderij had overgenomen.’

Nou ja, technisch gezien had hij hem nog niet helemaal overgenomen. We waren in het huis getrokken, Maarten was degene die bepaalde wat er met het land gebeurde en degene die er verantwoordelijkheid voor droeg, maar op papier was het nog het bedrijf van zijn ouders. Ze waren bezig dat allemaal te regelen.

Tilly richt haar blik op mij. ‘Maarten vond dat een boer bij zijn boerderij hoort te wonen. Dat is de reden dat Henk en ik naar het huis in het dorp zijn gegaan, om de weg vrij te maken voor jullie.’ Ze slikt en brengt haar koffiekopje naar haar lippen zonder er een slok uit te nemen. ‘Maar nu... Ik bedoel, Pieter woont niet bij de boerderij, maar hij neemt hem wel over.’

Twee weken na de dood van Maarten waren Henk en Tilly komen vertellen dat Pieter zijn werk op de boerderij zou overnemen. Het maakte mij niet uit. Maarten en ik wilden de boerderij samen gaan runnen, maar in de praktijk was hij degene die het meeste werk deed en hield ik me bezig met de administratie. Ik was pas afgelopen zomer gestopt met mijn werk als gastvrouw in een hotel in Zutphen, een halfuurtje rijden bij ons vandaan. Tilly zei na de begrafenis dat ik mijn deel van het werk natuurlijk gewoon kon blijven doen, maar ik heb geen rekenmachine, belastingformulier of zelfs maar ordner aangeraakt. Het kan me niet genoeg schelen.

‘Daphne?’ Tilly’s zachte stem brengt me terug in het hier en nu. Wat zei ze ook alweer? Oh ja, dat Pieter de boerderij overneemt, maar hier niet woont.

Ja. Dus?

Het duurt even voor ik begrijp welke kant zij en Henk op willen. Het moet nog half elf worden, maar acuut verlang ik naar alcohol.

‘We willen je echt niet weg hebben’, zegt Henk. ‘Maar het is zo dat... Nou ja.’

‘Ja, precies.’ Tilly heeft het gefrunnik van haar koffiekopje naar haar trouwring verplaatst. ‘We weten dat je gehecht bent aan dit huis en dat er veel herinneringen zijn, en dat je hier wilt blijven. Maar Pieter... Hij en Nadine zullen de boerderij gaan runnen en wij vinden ook dat een boer bij zijn bedrijf moet wonen.’ Ze perst haar lippen gespannen samen en wacht mijn reactie af.

Ik wacht mijn reactie ook af, maar ik weet niet wat ik voel. Boven alles een dof geklop, in mijn hoofd, mijn buik, mijn benen. Ergens leeft een sprankje boosheid op, maar het wordt gesmoord in alle dofheid. Eerst mijn man en met hem mijn leven, en nu ook nog mijn huis. Wat kan ik nog meer kwijtraken?

‘Je kunt natuurlijk in het huis van Pieter gaan wonen’, zegt Henk. De arbeiderswoning een paar honderd meter verderop aan deze weg is ook van hem, ooit gekocht voor een prikkie en helemaal door Henk opgeknapt. Ik denk aan de babykamer en word meteen misselijk. Ik kan daar niet wonen.

‘Denk er maar even over na’, zegt Tilly. Ze wrijft met haar hand over de mijne. Allebei voelen ze steenkoud aan. ‘Je hoeft echt niet meteen weg. Maar op termijn... Tja.’

Ze staat op, een beetje houterig. Henk neemt de laatste slok van zijn koffie en volgt haar voorbeeld. Onhandig raakt hij mijn schouder aan, ik verroer geen vin. Ik merk dat ze langer willen blijven, willen praten over wat ze net hebben gezegd, maar ik wil dat ze weggaan.

Als ze weg zijn zet ik werktuigelijk de kopjes op het aanrecht. Tilly heeft geen slok van haar koffie genomen. Ik spoel de zwarte vloeistof door de gootsteen en blijf heel lang naar buiten staan kijken. Beer rent met zijn bal door de tuin, in de schuur brandt licht. Pieter probeert de trekker te repareren die sinds een paar dagen een raar geluid maakt. Ik bedenk dat ik hier nooit wilde wonen. En nu wil ik nooit meer weg.

Toen ik Maarten voor het eerst ontmoette zal ik een jaar of twee zijn geweest, en hij tweeënhalf. Het was op de peuterspeelzaal. Daarna ging hij naar de ene basisschool in het dorp, en ik naar de andere. Tegen de tijd dat we zestien waren, kwamen we elkaar af en toe tegen op een verjaardag van een gezamenlijke vriend. Ik kende Maarten niet goed, ik wist alleen dat hij aan een buitenweg woonde en dat zijn vader iets met aardappels deed. Of wortels. Of het ene jaar het een, en het andere jaar het ander. Eerlijk gezegd had ik me, ondanks dat ik in een dorp opgroeide, nooit echt voor de agrarische wereld geïnteresseerd. Ik maakte plannen om het huis uit te gaan en naar Arnhem of Nijmegen te verhuizen, of misschien wel naar Amsterdam, maar uiteindelijk vierde ik mijn tweeëntwintigste verjaardag gewoon thuis. Ervan overtuigd dat het de laatste keer zou zijn.

En toen kwam Maarten.

Althans, hij was er altijd al, maar toen pas kwam ik erachter hoe leuk hij was. Het was op de verjaardag van een vriend van hem, met wie ik sinds kort omging omdat hij wat had gekregen met Saskia, een van mijn beste vriendinnen. We vierden de verjaardag in het café, het enige café dat ons dorp rijk is. Die avond ontdekte ik hoe goed Maarten kon dansen, wat een zeer unieke eigenschap is bij de jongens uit de omgeving. Maarten was daarnaast gevat en grappig en veel meer van de wereld dan ik had gedacht. Hij bleek over andere onderwerpen dan trekkers en combines te kunnen praten – ook al zo'n unicum vergeleken bij sommige andere jongens. Hij had zelfs een halfjaar door Azië gereisd omdat hij veel van de wereld wilde zien voor hij het bedrijf van zijn vader zou overnemen en het waarschijnlijk gedaan zou zijn met die vrijheid. Hij vroeg naar mijn ambities en ik vertelde hem dat ik net mijn opleiding tot gastvrouw in de horeca had afgemaakt en dat ik op zoek was naar een baan die ik leuk vond, ergens in een stad. Maarten was oprecht geïnteresseerd en voor ik het wist was de avond om en waren we met z'n tweeën over. Die avond kuste hij me voor het eerst, voor de deur van het café. Ik viel als een blok voor hem.

Vallen voor Maarten betekende het einde van mijn stadse ambities. Hij wilde best reizen en de wereld ontdekken, maar hij was vastbesloten de boerderij van zijn vader over te nemen als de tijd daar rijp voor was. Tot die tijd in de stad wonen was voor Maarten geen optie. Hij was gewoon geen stadsmens, hij zou er diep ongelukkig zijn geworden. En dus huurden we een huisje in het dorp en ging ik bij een hotel in Zutphen werken tot het moment dat we naar de boerderij konden verhuizen. Een moment waar ik tegenop had gezien. Omdat Maarten vond dat een boer bij zijn bedrijf hoort te wonen, wilde hij niet eens overwegen om in het dorp te blijven, hoezeer ik ook mijn hakken in het zand zette. Ik was bang dat ik het zou missen dat ik even naar de burens kon lopen voor een kop koffie en een praatje. Of even naar mijn ouders, die een straat achter ons woonden. Of mijn broer Rens, op drie minuten fietsafstand. De boerderij lag toch op bijna een kwartier rijden vanaf het

dorp, zonder buren binnen een straal van driehonderd meter. Bovendien was het huis oud en ingericht naar de smaak van Maartens ouders. Schrootjes en plavuizen, dat werk. Maar nadat Henk en Tilly uit de boerderij waren vertrokken en wij de boel helemaal hadden laten verbouwen, veranderde ik rigoureuus van mening. Vanaf de eerste dag dat we hier woonden, wilde ik nooit meer weg.

Maar een boer moest volgens Maarten honderd procent toegewijd zijn aan zijn bedrijf. Dat gold voor hemzelf, en dat geldt nu voor Pieter. Maar het betekent dat ik nu weg moet.

‘Is dat wat je wilt?’ vraag ik hardop aan Maarten. ‘Moet ik echt weggaan uit ons huis?’

Nu ik het uitspreek besef ik pas wat dat echt betekent. Ons huis, het huis waar Maarten en ik gelukkig waren en een gezin wilden stichten. De keuken waar we uren en uren doorbrachten, pratend over alles. Het bedrijf, Maartens plannen ermee, de toekomst met ons gezin. Drie kinderen wilde hij, of misschien wel vier. Hij zou een paardenstal aanleggen als we meisjes kregen die een pony wilden. Hij zou onze zonen meenemen op de trekker en ze klaarstellen om het bedrijf over te nemen, zoals zijn vader bij hem had gedaan. Of niet, als ze liever iets anders wilden doen. We zouden een boomhut maken in de oude eik in de tuin waar de kinderen konden spelen.

Het geluk van de kinderen zou het belangrijkste in zijn leven worden, zei hij altijd. En mijn geluk. Maar ik was al gelukkig.

Weg uit het huis betekent ook weg uit de slaapkamer waar we onze huwelijksnacht doorbrachten, omdat we onze eigen bruidsuite hadden, zoals Maarten het zei. Weg uit de badkamer waar we tien maanden geleden samen de laatste pillen uit de strip door het toilet spoelden en waar ik nog geen drie weken later een zwangerschapstest deed. Helaas, de misselijkheid die ik aanzag voor een teken van zwangerschap bleek toch het gevolg van een avondje Chinees. Maarten was zo mogelijk nog teleurgestelder dan ik.

Ik loop naar de huiskamer en kijk naar de eikenhouten vloer, waar Maarten en ik meteen verliefd op werden toen we hem in de winkel zagen. De lichte shutters, de grijze bank en de witte buffet-

kast. De meubels die we samen uitzochten voor ons paleisje, waar we oud en gelukkig zouden worden.

‘Wat moet ik doen, liefde?’ vraag ik wanhopig aan de foto van Maarten die ik nog geen week na zijn dood boven de bank heb gehangen. Mijn keel is dik, mijn stem raar hoog. ‘Ik kan toch niet weggaan? Ik kan niet...’

Ik slik, maar de tranen komen toch. Mijn gezicht vertrekt zich en ergens diep uit mijn keel komt een snik. In mijn hoofd hoor ik de stem van Maarten. Een boer hoort op zijn boerderij te wonen.

Ik loop naar de keuken en open een fles wijn. Het is even na elf uur in de ochtend. Wijn vermengt zich met tranen en smaakt zout als ik een slok neem. Het brandt in mijn keel.